

राष्ट्रीय कृषि विस्तार व तंत्रज्ञान अभियान (एनएमएडटी) अंतर्गत बियाणे व लागवड साहित्य उप अभियान (एसएमएसपी) या केंद्र पुरस्कृत योजनेंतर्गत ग्राम बीजोत्पादन कार्यक्रम सन २०१९-२० मध्ये राबविण्याकरीता सर्वसाधारण संवर्गाकरीता रु.९६९.३० लाख इतका निधी वितरीत करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: योजना ३३१९/प्र.क्र.१०८/१अ

हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा रोड,

मंत्रालय विस्तार, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक: १९ नोव्हेंबर, २०१९.

- वाचा :-** १) केंद्र शासनाने www.agricoops.nic.in या सांकेतिक स्थळावर निर्गमित केलेल्या राष्ट्रीय कृषि विस्तार व तंत्रज्ञान अभियान (एनएमएडटी) अंतर्गत बियाणे व लागवड साहित्य उप अभियान (एसएमएसपी) बाबतच्या मार्गदर्शक सूचना.
- २) केंद्र शासनाचे पत्र क्रमांक No.12-01/2015, S.D.-I, दिनांक ०९.११.२०१५.
- ३) केंद्र शासनाचे निधी वाटपाबाबतचे पत्र क्र.१०-२/२०१८-SD.VI, दि.०४ जुन, २०१८.
- ४) कृषि व पदुम विभाग, शासन निर्णय क्रमांक योजना ३३१८/प्र.क्र.१३५/१अ, दिनांक ३१ जुलै, २०१८.
- ५) केंद्र शासनाचे निधी वाटपाबाबतचे पत्र क्र.१०-२/२०१८-SD.VI, दि.२० नोव्हेंबर, २०१८.
- ६) कृषि व पदुम विभाग, शासन निर्णय क्रमांक योजना ३३१८/प्र.क्र.२००/१अ, दिनांक १४ डिसेंबर, २०१८.
- ७) केंद्र शासनाचे पत्र क्र.१०-२/२०१८-SD.VI, दि.१५ ऑक्टोबर, २०१८.
- ८) केंद्र शासनाचे पत्र क्र.१०-२/२०१८-SD.VI, दि.१० जुन, २०१९.
- ९) कृषि आयुक्तालयाचे पत्र जा.क्र गुनि १/२/एसएमएसपी/अनु. मागणी/३३४/२०१९, दि.२९ जुलै, २०१९.
- १०) महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळाचे पत्र क्र. महाबीज/विपणन/२०१९/३३६, दि. २६ ऑगस्ट २०१९.

प्रस्तावना :-

केंद्रीय योजना आयोगाने नियुक्त केलेल्या बी.के.चतुर्वेदी समितीच्या शिफारशी केंद्र शासनाने स्विकारलेल्या आहेत. त्यास अनुसरून सर्व केंद्र पुरस्कृत योजनांची पुनर्रचना ६६ केंद्र पुरस्कृत योजनांमध्ये करण्यात आलेली आहे. सन २०१४-१५ पासून सदर पुनर्रचित योजनांमधील काही योजना एकत्रित करून अभियानाच्या स्वरूपात राबविण्याचे केंद्र शासनाने निश्चित केलेले आहे. त्यामध्ये राष्ट्रीय कृषि विस्तार व तंत्रज्ञान अभियान (एनएमएडटी) या केंद्र पुरस्कृत अभियानांतर्गत बियाणे व लागवड साहित्य उप-अभियान (एसएमएसपी) राबविण्यात येत आहे.

बियाणे तपासणी प्रयोगशाळा सुधारणे, बियाणे उत्पादन संस्थांना नवीन बियाणे उत्पादन तंत्रज्ञान इ. आत्मसात करण्यासाठी सहाय्य करणे यासाठी दर्जेदार किंवा प्रमाणित बियाण्यांचे

उत्पादकतेमध्ये नवनवीन तंत्रज्ञानाचा समावेश करून सध्या अस्तित्वात असलेली योजना एका अभियानाच्या स्वरूपात संवर्धित व विस्तारीत करण्यामुळे शेतकऱ्यांना वाजवी दरामध्ये व ठराविक वेळेमध्ये दर्जेदार बियाण्यांची उपलब्धता होण्यामध्ये सुधारणा करण्याच्या अनुषंगाने सदर उप-अभियान केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार राबविण्यात येत आहे. या उप-अभियानाच्या कक्षेत शेतकऱ्यांना प्रमाणित बियाणे पुरवठा करण्यासाठी केंद्रवर्ती बियाणे उत्पादन करण्यापासून बियाणे क्षेत्राच्या विकासासाठी हितावह पायाभूत सुविधा निर्माण करण्यासाठी सहाय्य करणे, नैसर्गिक आपत्तीच्या वेळी बियाण्यांची गरज भागविण्यासाठी बियाणे बँकेत जमा करणे इ. अशी ही संपूर्ण बियाणे साखळी समाविष्ट आहे. या उप-अभियानामध्ये बीज ग्राम कार्यक्रम, तालुका बीजगुणन प्रक्षेत्रांचे बळकटीकरण, प्रमाणित बियाणे उत्पादनास सहाय्य या बाबींचा समावेश आहे.

संदर्भ क्रमांक ३ येथील दिनांक ०४ जून, २०१८ रोजीच्या पत्रान्वये केंद्र शासनाने सर्वसाधारण घटकाकरीता केंद्र पुरस्कृत "ग्राम बीजोत्पादन कार्यक्रमाकरीता" (केंद्र हिस्सा ६० टक्के, राज्य हिस्सा ४० टक्के) रुपये ७०८.७२ लाख आणि ग्राम बीजोत्पादन कार्यक्रमांतर्गत "प्रमाणित बियाणे उत्पादन कार्यक्रमासाठी" (केंद्र हिस्सा ६० टक्के, राज्य हिस्सा ४० टक्के) रुपये ७१.२७ लाख, अशा प्रमाणात एकूण रु. ७७९.९९ लाख इतका निधी सन २०१८-१९ मध्ये महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादित (महाबीज), अकोला यांना थेट उपलब्ध करून दिलेला आहे. त्याप्रमाणात सर्वसाधारण संवर्गासाठी राज्य हिस्सा ग्राम बीजोत्पादन कार्यक्रमाकरीता रुपये ४७२.४८ लाख आणि प्रमाणित बियाणे उत्पादन कार्यक्रमाकरीता रुपये ४७.५१ लाख, असा एकूण रुपये ५१९.९९ लाख आहे. सदर निधी दिनांक १४ डिसेंबर, २०१८ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये लेखाशिर्ष २४०१ए१५४ अंतर्गत उपलब्ध तरतुदीपैकी सन २०१८-१९ मध्ये वितरीत करण्यात आलेला आहे.

संदर्भ क्रमांक ५ येथील दिनांक २० नोव्हेंबर, २०१८ रोजीच्या पत्रान्वये केंद्र शासनाने केंद्र पुरस्कृत "ग्राम बीजोत्पादन कार्यक्रम" रब्बी हंगाम २०१८-१९ मध्ये राबविण्याकरीता (केंद्र हिस्सा ६० टक्के) सर्वसाधारण शेतकऱ्यांकरीता रुपये ४२२.०० लाख उपलब्ध करून दिलेले आहेत. त्याप्रमाणात राज्य हिस्सा (४० टक्के) रु.२८१.३३ लाख इतका निधी दिनांक २२ जानेवारी, २०१९ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये लेखाशिर्ष २४०१ए१५४ अंतर्गत उपलब्ध तरतुदीपैकी सन २०१८-१९ मध्ये वितरीत करण्यात आलेला आहे.

संदर्भ क्रमांक ७ येथील केंद्र शासनाच्या दि. १५.१०.२०१८ च्या पत्रान्वये दिलेल्या मान्यतेच्या अनुषंगाने सन २०१८-१९ मध्ये महाबीज अकोला यांनी केंद्र हिश्याचा रु. ६४०.७१ लाख इतक्या किंमतीचा जास्तीचा कार्यक्रम राबविला होता. त्यानुसरून राज्य हिस्सा रु. ४२७.१४ लाख इतका येत आहे. संदर्भ क्रमांक ८ येथील केंद्र शासनाच्या दि. १०.०६.२०१९ च्या पत्रान्वये रु. १४५३.९५ लाख इतका निधी परस्पर महाबीज अकोला यांना सन २०१९-२० मध्ये उपलब्ध करून दिलेला आहे. सदर निधी मध्ये सन २०१८-१९ मधील रु.६४०.७१ लाख इतक्या केंद्र हिश्याच्या रकमेचा समावेश आहे. त्यामुळे ग्रामबीजोत्पादन कार्यक्रम ही योजना राबविण्यासाठी सन २०१९-२० मध्ये राज्य हिश्याकरिता एकूण रु.९६९.३० लाख (सन २०१८-१९ मधील कार्यक्रमाकरिता रु.४२७.१४ लाख + सन २०१९-२० मधील कार्यक्रमाकरिता रु. ५४२.१६) निधी महाबीज अकोला यांना उपलब्ध करून देणे आवश्यक आहे.

राष्ट्रीय कृषि विस्तार व तंत्रज्ञान अभियानांतर्गत बियाणे व लागवड साहित्य उपअभियानांतर्गत ग्राम बिजोत्पादन कार्यक्रम राज्यात राबविण्यासाठी केंद्र हिश्याकरिता लेखाशिर्ष २४०१ ३९९५ अंतर्गत रु. २०० लाख इतकी तरतुद करण्यात आलेली आहे. तथापि, केंद्र हिस्सा केंद्र शासनाकडून महाबीजला परस्पर वितरीत करण्यात येतो. राज्य हिश्याकरिता लेखाशिर्ष २४०१ A १५४ सन २०१९-२० मध्ये रु. १३३३ लाख इतकी तरतुद उपलब्ध असल्याने राज्य हिश्याकरिता आवश्यक रु. ९६९.३० लाख इतका निधी वितरीत करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

राष्ट्रीय कृषि विस्तार व तंत्रज्ञान अभियानांतर्गत बियाणे व लागवड साहित्य उप अभियान या केंद्र पुरस्कृत योजनेतील "ग्राम बीजोत्पादन कार्यक्रम" सन २०१९-२० च्या रब्बी हंगामामध्ये केंद्र व राज्य हिस्सा ६०: ४० प्रमाणे राबविण्यासाठी सर्वसाधारण घटकासाठी लेखाशिर्ष २४०१ ए१५४ अन्वये उपलब्ध एकूण रु.१३३३ लाख तरतुदीपैकी राज्य हिस्सा ग्राम बीजोत्पादन कार्यक्रमाकरिता रुपये ९६९.३० लाख इतकी तरतुद (सन २०१८-१९ मधील कार्यक्रमाकरिता रु.४२७.१४ लाख + सन २०१९-२० मधील कार्यक्रमाकरिता रु. ५४२.१६) महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादित (महाबीज), अकोला यांना वितरीत करण्यात येत आहे. या प्रित्यर्थ होणारा खर्च हा सन २०१९-२० या आर्थिक वर्षाकरिता मंजूर केलेल्या अनुदानातून भागविण्यात येऊन खालील लेखाशिर्षाखाली टाकण्यात यावा.

मागणी क्रमांक डी-३-२४०१, पिक संवर्धन, १०३, बी-बियाणे,
(००)(२७) कृषि उन्नती योजना- बियाणे व लागवड साहित्य उप-अभियान,
(केंद्र पुरस्कृत योजना) (राज्य हिस्सा ४० टक्के),
(सर्वसाधारण) (२४०१ ए१५४) योजनेंतर्गत ३३- अर्थसाहाय्य.

२. सदर योजना राबविताना खालील अटी व शर्तीचे पालन करण्यात यावे.

- १) सदर योजना केंद्र शासनाच्या संदर्भाधिन मार्गदर्शक सुचनानुसार व केंद्र शासनाच्या निधी वितरीत करण्याच्या अटी व शर्ती नुसार राबविण्यात यावी.
- २) खर्चाचे लेखे सुव्यवस्थित ठेवून सदर खर्चाचे लेखा परिक्षण अहवाल व उपयोगिता प्रमाणपत्रे केंद्र शासनाला लवकरात लवकर प्रगती अहवालासह सादर करण्यात यावेत.
- ३) योजनेच्या वेगवेगळ्या बाबींवरील भौतिक व आर्थिक प्रगती अहवाल केंद्र शासनास प्रत्येक महिन्याच्या ५ तारखेपर्यंत सादर करण्यात यावा.
- ४) योजनेशी संबंधित ताळेबंद व लेखापरिक्षण जमा खर्चाच्या रकमा यांचा अहवाल अंमलबजावणी यंत्रणेने द्यावा. त्यामध्ये वर्षाच्या सुरुवातीला अखर्चीत रकमा व व्याजाद्वारे मिळालेले उत्पन्न स्पष्टपणे नमूद करण्यात यावे. जेणेकरून पारदर्शी स्वरूपात रकमा विचारात घेता येतील व संदिग्धता राहणार नाही.
- ५) कोणत्याही परिस्थितीत मंजूर कार्यक्रमापेक्षा जास्तीचा कार्यक्रम राबविला जाणार नाही याची दक्षता घ्यावी.

३. सदर योजनेकरिता आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना योजनेचे नियंत्रण अधिकारी म्हणून व सहाय्यक संचालक, लेखा १ यांना आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे.

४. वित्त विभाग, परिपत्रक क्रमांक अर्थस -२०१९/ प्र.क्र.४४/अर्थ ३, दिनांक १ एप्रिल, २०१९ व वित्त विभाग, परिपत्रक क्रमांक अर्थस -२०१९/ प्र.क्र.९२/अर्थ ३, दिनांक ०८ जुलै, २०१९ मधील अटी व शर्तीची पूर्तता करण्यात यावी.

५. सदर शासन निर्णय नियोजन विभागाच्या मान्यतेने व वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक २४२/२०१९/व्यय-१, दिनांक ११/१०/२०१९ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१९१११९१२४३०१०३०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(उमेश चांदिवडे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. सचिव (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२. आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
३. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादित, महाबीज भवन, कृषिनगर, अकोला.
४. संचालक (निविष्ठा व गुणनियंत्रण), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
५. महालेखापाल, महाराष्ट्र १/२ (लेखा परिक्षा/ लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई/ नागपूर.
६. सर्व कृषि संचालक, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
७. सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक.
८. जिल्हा कोषागार अधिकारी, अकोला.
९. उप सचिव (२-ओ)/(निविष्ठा व गुणनियंत्रण), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१०. सहाय्यक संचालक, लेखा -१, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
११. कार्यासन १४३१, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१२. वित्त विभाग (व्यय-१), मंत्रालय, मुंबई.
१३. निवडनस्ती (कार्यासन १-ओ), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.